

սկսեք պատերազմը: Տերվիշք է սկզբան փախուստ և նահանջ ձեռնարկներն ըստ Սեպտեմբերի 3ին առաւօտը 30,000 հոգի, պատերազմական երգերով և ազդակներով յանկարծ դիմեցին անգլիա — եղիպտական բանակին զրաջ հրացանաց անդադար դնականերով, որոց մէկէն սկսան պատասխանել անգլիացի հեռաձիգ թնդանթներու նրկու ժամ սոսկալի կռուէ մը վերջը տերվիշք քաշուեցան, բայց կրկին կազմուեցաւ համար. և մինչ անգլիա — եղիպտական բանակը սկսած էր շուռ յՈնտուրման, տերվիշք Մահաթին սեղորը մէջերնին բարձրացուցած յուսահատ մտնեցանութեամբ յարձակեցան Գիշնրի անին զրաջ: Երբեք բանակ մը այնպէս արհամարհած չէ զմահ, ինչպէս տէրվիշնրու վերջին բանակը: Եմիրք և զրոշակակիրք անխուզ կը յառաջէին զնշակաց մէջ: Սակայն անհնար էր դիմանալ անգլիացի թնդանթներու հարուածներուն, որոնք պառակեցին նոսրացուցին բանակը և շրկատները, մանաւանդ որ բանակին կեդրոնը և ձախ և իր ըտրոնեցան զէպ ի աջ: Յետ երկու ժամ զեւցանական մրցման, պատերազմին տեղը աստ անդ քանի մը տերվիշք ձուցած էին և սիրտաբին բանակին առջև կը դրուէին: Զինպատ աշար մը այնքան իրարու մօտ ինկած էին տերվիշք իրենց սպիտակ բուռնուզներով փաթթուած: Օնտուրմանի պատերազմին մէջ մեծագույն տերվիշներուն թիւը մինչև 13,000 կը համարուի, հազարաւորք են գերաւածները: Խալիֆայի հազար սակաւաթիւ ձիաւորներով կըցաւ փախչել և անգլիա — եղիպտական բանակը տիրեց նորա զանձուն: Անգլիա — եղիպտական բանակը քիչ անձինք կորսնցուց: Մեծնուղաց մէջ էր Նիս իշորդ Հեռաշար լրագրին լրագրողը: Քիշնրի յետ ձիաւորաց ջուկաւ մը զրկելու Խալիֆայի ետեւէն, ինքը բանակին զուլի անցած, հեռքը մահտիի սեղորը, հանդիսով ժամը կին մտաւ յՕնտուրման՝ ընդարձակածաւալ քաղաքը, ուր տխուր լուսթիւն մը գտաւ և աւեր: Երկրորդ օրը անցաւ ի Խարթում որ չէտալ և կործանալ քաղաք մը եղած է: Հոն կրօնական շքեղ հոգեհանդիստ մը կատարել տուաւ բանակին մէջ ի յիշատակ կորսնեի, որուն « մահուան վրէժը այսպէս կ'առնուր Անգլիա »:

Ի Լոնտոն ևս ժողովրդական մեծ ցոյցեր եղան կորսնեի արձանին շուրջը: Փոստուհին և մեծածնած անձինք ինչպէս նաև Գալիլիմոս Բուրխակցութիւնը հեռագրեցին առ Քիշնրի, որ Օնտուրմանի յաղթութեամբ մեծ ծառայութիւն մը մատուցած էր Անգլիայ քաղաքականութեան

յԱրկիւն և միանգամայն կը դատուէր նշանաւոր զորավարաց կարգը:

Սուտանի սիրապետութենէն վերջը անգլիա — եղիպտական բանակը նպատակ դրած է հեռք բերել եղիպտական նախկին բոլոր կառուածները և միանալ հաղորդակցութեամբ Արկիւնի Հարաւային Անգլիայի կառուածներուն հետ: Սակայն Քիշնրի Խարթում հասնելով իմացաւ որ Մարշալի զաւլիացին իւր ընկերներով արդէն հասեր էր Ֆաշտա և զայն բռնեց էր, այսպէս ջանալով պատուար մը յարուցանել անգլիա — եղիպտական ընթացքին առջև: Բոլոր Անգլիայ լրագրիք մեծաձայն գոչեցին և բողոքեցին « այս մեծ և անմահ անխառնութեան » ղէմ որոյ պատասխանեցին Գալիլիայի սակաւաթիւ լրագրիք, պաշտպանեցով բնական և իրենց հայրենակցին ստացած նախազգուսման իրաւունքը: Հաղիւ բովանդակ Երազա հետաքրքրի աչքով սկսեց դիտել այս վէճը, երբ լուսեցաւ որ Երիտանական վարչութիւնը հրամայած է Քիշնրի գրաւել նաև զՖաշտա, զոր եղիպտական հող մը կը նկատէր: Արդէն լուսեցաւ որ Գալիլի վարչութիւնը ևս հրամայած է Մարշալի հետանալ Ֆաշտային: Գալիլիա իր ներքին յարաժեպ տաղանդներով և զբոսնաւական կամ անոր նման խնդրով, մըքան սղոցեցութիւն կրնայ աւանալ ընդդէմ անգլիական վարչութեան մը և ընդդէմ յաղթական բանակի մը:

Ա Ւ Ս Տ Ր Ի Ա

Օգոստոս 30ին Փրանկիսկոս Յովսէփ կայսրը դարձաւ ի վեճնա նախադանդու պայտօնեից զուժարութեան: Նկատմամբ աւստրիա-հունգարական համաձայնութեան: Կը ջանայ որ այս քաղաքական տաղանդը լուծուի սահմանադրական միջոցներով: Բայց եթէ Աւստրիայ և Հունգարիայ համաձայնութիւնը իսկ նորա զօւր, սակայն դերման և չէք յարմարութիւնը անհնարին կ'երեւայ: Արդէն Պաշտօնարանին մէջէն չէք անդամ մը՝ Փայցը, յայտնած է վարչութեան խորհրդայն մէջ որ եթէ զպուշտ չէք բռնէ ինչպէս մասին ստացած իրաւանց, բովանդակ Բոհեմիա և Մորաւիա, իբրեւ մէկ անձ պիտի մաքառին մինչեւ վերջը: Եւ այս իւր կարծիքը հաստատեցին եռանդազին յուսածներով ամէն չէք կռուակցութեամբ:

Փրանկիսկոս Յովսէփ յետ կարգադրելու Աւստրիա-Հունգարիա համաձայնութեան վերաբերեալ խնդիրը, մեկնեցաւ անդէն ի Հունգարիա

դիւնուարական մեծ հրահանգաց համար, հետեւնենալով Փրանկիսկոս Փերդինանդոս և Փրանկիսկոս Սալվադորէ արշդուքները, իւր Յորելանին համար հասարակաց հանդիսաւոր տօնախմբութիւնք հաստատուեցան նոյնմբեր 29էն յ 2 դեկտեմբերի:

Եւ սակայն Փրանկիսկոս Յովսէփ իւր ժողովրդեան և բոլոր աշխարհի այսքան ցրցուցած սիրոյն և համակրանաց ժամանակ՝ պիտի ընդունէր իւր կենաց տմենէն մեծ և ամենէն ահաւոր հարուածը, անծանօթ ձեռքէ մը:

Կայսրուհին էլիզաբէթ որ իւր առողջութեան և մայրիկի դառն վշտաց մոռացութեան համար, տարւոյն մեծ մասը կը ջանար առանձնութեամբ անցնել օտար երկիրներ, երբ ի Զինելիս միայնակ իւր պատուով տիկնոջ հետ կ'ուղեւորէր դէպ ի շողենաւ, անծանօթ անձ մը մօտենալով իրեն՝ այնքան երազութեամբ ետանկէն թիրառաց մը մխել նորա ձախ կողքի և հանեց, որ կայսրուհին ի սկիզբան և ոչ իսկ իմացաւ հարուածը և համարեցաւ որ զոգ մ'էր այն անձը և բռնի կ'ուղէր առնուլ իւր ժամացոյցը: Կրցաւ եւս, թէպէտ մեծապէս այլալլած ինքնքրքը շողենաւ ձգել և նաւապետին հրամայուեցաւ ճամբայ կ'ըլլէ: Բայց երբ կայսրուհին սկսեալ ինքզինքը կորսնցնել և անզգայանալ, շողենաւ՝ կրկին դարձաւ ծովափը և կայսրուհին անզգայ տարուեցաւ ի պանդոկ, ուր կանխուեցան փութով բռնիք և քահանայ: Յետին անմիջապէս մատակարարեց վերջին օժման սուրբ խորհուրդը: Բժիշկաց դպէ՛լ առաջ արդէն արեան փոքը նշանէ մը զօւշակուեր էր հարուածը որ միտնելով մինչեւ ի սիրտ ներքին արեան հոռոմն պատճառեւ էր և փութանակի մահ մը: Կայսրուհին բան մը չէր կրցած իմանալ և ըսել:

Յանցաւորը բռնուեր էր արդէն կայսրուհւոյն վրայ յարակած ժամանակ ականատեսներէն: Խաւաքի տնիշխանական մ'էր Լուգէնի առաւմը, որ մեծ սուրախութիւն և զոհութիւն յայտնեց հարուածոյն յաղորդութեան վրայ:

Անհմար է բացատրել կայսրուհւոյն այսօրերակ օղակման լրոյն տպաւորութիւնը բովանդակ Ձուռիներէ, բոլոր Եւրոպայի և համարէն աշխարհի վրայ: Առաջին անգամ մ'էր որ արդէն թշուառ և կեանքէ գոչցեա տարադրեալ, միայն ողորմածութեամբք սփոփեալ վեհաձն ՅՅամեայ կին մը, զժապող մայր մը, բնաւ քաղաքականութեան չխառնուող կայսրուհի թագուհի մը՝ անգուլթ տնիշխանականի մը հարսնածոյն ներքեւ կ'իյնար:

Անբացատրելի եղաւ Վեննա քաղաքին զգացած ցաւը և տխրութիւնքը՝ կրպակները և հասարակաց պաշտամունքը զոցուեցան, բռնաշակ ժողովուրդը ստուգապէս սուգի մտաւ: Կայսրը հաղել թէ լոեց աղետալի գոյժը, քաշուեցաւ ի Նեօնպրին ուր փութով եկան իրեն հետ միանալու իւր երկու դստերը և մերձաւորը, հոն ընտանեկան արտասուաց և աղօթից մէջ փոքր սփոփանք մը փնտռու: Յամենուտ բիւրաւոր ցաւակցութիւնք եկան, Հռովմայ Քահանայապետն, թագաւորներ և իշխաններ, և պէտք է ըսել ամենն ալ անկեղծ յարգանաց և սիրոյ զոր ունէին առ բարի և ծերակի կայսրն Աւստրիոյ: Կայսրուհւոյն մարմինը չքով փութադրուեցաւ ի Վեննա և վերջնականապէս դրուեցաւ կայսերական դամբարանը, Քապուլինաց եկեղեցւոյ ներքեւ: Թաղման ներկայ էին Գերմանիոյ կայսրը, Սաքսոնիոյ, Ռուսմանիոյ և Սերբիոյ թագաւորը, Բաւիերայի թագապահը, Բուլղարիոյ իշխանը, Ռուսիոյ Ալեքսիս մեծ դուքսը, Իտալիոյ և Բելճիոյ թագաժառանգը, քաղմութիւն Գերմանական իշխանաց, ղեկավանաց և բարձրատեղեան անձանց: Կայսրը ի յիշատակ իւր սիրեցեալ ամուսնոյն էլիզաբէթ կայսրուհւոյն, Ս. Եղիսաբէթի կարգ մը հաստատեց, արուելիք բարի զօրծոց մէջ նշանաւոր հանդիսացող կանանց, և առաջին Մեծ Խաչը շնորհեց Ացդարայ կոմսուհւոյն որ այնչափ հոգ և խնամք տարեւ էր կայսրուհւոյն յետին վայրկեաններուն:

Կայսրուհւոյն մարդասպանը ազգաւ Իտալացի ըլլալով, մեծամեծ ցոյցեր և յարձակմունքներ իսկ եղան ընդդէմ Խաւաքացոյց Տըրետո, ի Թիւրմէ, ի Լուբիանա և նոյն իսկ ի Վեննա, զորո Ոստիկանութիւնը նուաճեց:

Գ Ա Լ Լ Ի Ա

Ի Գալլիա կրկին բորբոքեցաւ զրէյֆուսական խնդիրը և աւելի բուռն կերպով: Պատեւրազմի պաշտօնեայն Կալկենեաք որ խօսարանին մէջ յայտնապէս քարոզէր էր Գրէյֆուսի յանցաւորութիւնը, ապա հակառակ պնդողաց հաստատմունքներէն մղուած, յանձնած էր իրեն նիթարկեալ զնշապետի մը՝ դադա քենել Գրէյֆուսի ամբաստանութեան վերաբերեալ բոլոր թուղթերը, և նա ճրագի լուսոյ ցոյմամբ նախ կասկածելի և ապա խաբարեւ և շինծաւ դատեւ էր այն թուղթը, որ ղեկավարաւորան մը ղեկնորական կցորդը դրեւ էր առ միւսը, և յորում ամբողջովին դրուած էր Գրէյֆուսի

անունը իւր իրենց դադարեցնելու յանձնադր: Այս թուղթը Դրեյֆուստի դատապարտութեան թղթաց մէջ որուած էր Հանրի Հաղարապետին կողմանէ: որով և Կալէնեաք զինքը կողեց իւր պաշտօնաւորներ և հարցացցալ թղթին ուսկից զանձնաւորացանելով եւս խաղաղութեան մը կառկածը: Հաղարապետն Հանրի նախ ինքզինքը պաշտպանեց, բայց Կալէնեաքի զօրաւոր հարցումներուն վրայ, խոստովանեցաւ որ ինքը չէր եղբ Թուղթը: Այս խոստովանութեան վրայ, պատերազմի պաշտօնեայն հրամայեց զինքը բերդարդել ընկու: Մին Վալէրիէն ամրոցը, մինչեւ որ քննութիւնք ըլլան: Հաղարապետն Հանրի խնդրեց սպայի մը հետ իւր տունը երթալ և անկին կարեւորքը միաբան անուել, որ շնորհուեցաւ: Իրեն: Բերդին մէջ ահաւոր յուսահատութիւն և պազնայ մը տիրեց որուն յաւալով զինքը անցուց մը և երկուրդ օրը իւր սենեկին մէջ անկեցան փռուած զանուեցաւ արեան լճի մը մէջ: Երկու մեծ հարուածներ տրուած էին անկողով իւր պարանոցին: Այսպէս, կ'ըսեն, փրկելով իւր թոշակը առ իւր ամուսինը:

Յայտնի է՝ նախ յանցանաց խոստովանութեանը լուրը և ապա անձնաւորացանութեանը վեր վար ըրին զԳալիս: Սպայակուտին զլուսը՝ զօրավարն Բուսալէֆը՝ անմիջակայն հրաժարեցաւ և Գալիսի լրագրութեան մեծամասնութիւնը սկսաւ գոչել որ Դրեյֆուստի դատը վերաքննուի, քանի որ հաղարապետն Հանրի առաջին դերը սնեցոր էր ամբաստանութեան մէջ:

Պատերազմի պաշտօնեայն Կալէնեաք յետ նոր խաղաղութեանց միւս թղթաց վրայ, ծանոց որ այն շինծու տոմարակը, ճնաւ սլլայլութիւն մը չէր բերել զստին էական մասնաւորութիւն վրայ, որով ինքը ամբողջովին համոզուած է Դրեյֆուստի յանցաւորութեան վրայ և հակառակ կերպքնութեան: Բայց իւր պաշտօնականը հակառակ տեսնելով վերաքննութեան, հրաժարեցաւ և իւր տեղը պատերազմի պաշտօնեայ տեսանաւորեցաւ զօրավարն Ջիւրիլիդէն: Սա եւս յետ բազում քննութեանց յայտնեց որ ինքը եւս հակառակ էր վերաքննութեան և երբ Պաշտօնէից խորհրդայն մէջ վերաքննութիւնը վճարեցաւ, ինքը նամակով մը որով կը ծանուցանէր Դրեյֆուստի յանցաւորութեան վրայ լրովին համոզուած ըլլալը, հրաժարեցաւ պաշտօնեանէն: Իրեն հետ նաեւ վաճառականութեան պաշտօնեայն Պատերազմի պաշտօնեայ անուանուեցաւ Յամմայ զօրավարն ճանաւաւ որ պատերազմած էր երեւել յԱլփրի-

կէ: Ի Մեքսիկայ և Ի Ջինաստան. գետպանատան կցորդ եղած ըլլալով ի Խոստատան և քաղաքացի, մեծ հաճոյք պատահեց այս անուանումը դաշնակից մեծ պետութեան: Անմիջական Արդարութեան պաշտօնեայն Սարրիեն, որ վերաքննութեան մեծագոյն պաշտպանն էր, ըստ վանդակ Դրեյֆուստեան դատին թուղթերը յանձնեց վերաքննութեան Յանձնաժողովին: որ մշտնջենաւորապէս հաստատուած է Արդարութեան պաշտօնեայն մէջ և թղթեանք սկսան քննուել:

Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ի Ա

Կայսրն Գուլիէլմոս Բ ի վէսթփալիա գաւառէն ընծայուած հացիկերկրի միջոց, խոսեցաւ ընդդէմ ընկերավարեան և խոստացաւ որ խորհրդարանին նոր օրէնք մը պիտի ստորագրուէ, որով մշտնջենաւոր ըսնի ախտաւորութեան պիտի զտապարտուէին դրժադուլի զրգող ընկերավարը: Նոյն սեղանոյն առթիւ յայտնեց իւր յայտը թէ պիտի միաբանին զեծմանական հարուստութեանց ըզմանակ կեդրոնները և այդ աւանդար է առանց խաղաղութեան, զոր կարելի է պահպանել միայն զօրաւոր և միշտ պատաստակով մը: Յայտնի է Ջարին զինաթափութեան առաւարկէն վերջը այս խօսքը շատ մեկնութեանց առիթ տուաւ:

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա Ե Ի Կ Ե Ր Տ Է

Կրեռէի համազգային Յանձնաժողովը որ առաջամանակեայ իշխանութեամբ պիտի կառավարէր զկղզին, սահմաններ էր որ ինքը սկսի գտնուել մաքուր և աշարք: Մահատական տարրը այս որոշողութեան վրայ ստատիկ յուսեցաւ և զոր նշան մը կը համարէր կղզւոյն ելլելու օտմանեան մատակարարութեան ձեռքէն: Այլ և այլ տեղեր բողբոջներ և ընդդիմութեանք եղել էին, որոց չէր ուզած մտիկ ընել համազգային Յանձնաժողովը: Եւ ահա յանկարծ Սեպտեմբեր 5ի Կանդիայի մահճականական փաշտօնքը խառն բաշխողութեան և հետ զինքն զինքն քրեական նշեց վրայ և սկսաւ առաւար ջուրը մը և պահնելով նաեւ Անգլիայ փոխհիւպատոսը, և ապա տարածուեցաւ քաղցրին ամէն կողմը՝ կողպպետու համար:

Փութով լուրը հասաւ նաւատորմաց, և անգլիացի նաւ մը սկսաւ ուղևորուել քաղաքը: Այս հարստածոց վրայ՝ քաղցրին իշխանութիւնք ամէն ջանք թափեցին և զարդեցուցին շարքը

և յափշտակութիւնը : Քրիստոնէիցմէ ոպա-
նեալք կը համարուին 700էն աւելի, յորն Ան-
գլիոյ փոխհիւպատոսը՝ ազգաւ յոյն և 20 ան-
գլիացիք :

Կանգիոյ ջարդի լրջն վրայ՝ այն չորս Պե-
տութիւնք որ չառ ամիսներէ ի վեր կը համա-
րէին խաղաղել զԿիւստէ, նորէն սկսան ոպառ-
նական ծանուցադիրներ յղել Բ. Գրան : Ան-
գլիոյ Միլերկրականի նաւատորմը ընդ հրա-
մանատարութեամբ Նոյլ ծովակալին, Մալթայէն
դիմեց ի Կիւստէ, և իւր նաւը կանչելով թուրք
էջէհմէ փաշա հրամանատարը, խտաւր պահան-
ջեց 48 ժամուան մէջ, 1. յանցաւորաց զխա-
ւորները : 2. զինամթափ ընել բաշխողութեանը : 3.
աւերակ ընել այն 39 տունները, ուսկից հրացանի
հարուածք մեկներ էին. 4. հաւաքել թուրքե-
րու քով եղած զէնքերը, և 8. Անգլիոյ ձեռքը
յանձնել այն բերդը որ անգլիական ճամբարին
վրայ կը նայի : Թուրք հրամանատարը ժամա-
նակ խնդրեց՝ ի Կ. Պօլիս հարցնելու համար
բայց անգլիայի ծովակալը ծանոյց որ եթէ 48
ժամուան մէջ զոհութիւն չառնար, պիտի
ռմարկոծէր զԿանգիա : Ի Կ. Պօլիս Բ. Գրանը
դիմեց առ զեպական երկարագոյն ժամանակ մը
ստանալու համար : Բայց ի զուր՝ զեպականք մեր-
ժեցին առաջարկը : Այն ատեն Բ. Գրանը հրա-
ման զրկեց զոհանջներու զանգիւնայի ծովակա-
լը, բայց և բողոք մը յղեց եւրոպական Պետու-
թեանց, առաջարկեց կրկին որ օսմանեան հպա-
տակ ըրիտոտեսայ մը զրուի կառավարիչ : Յանձ-
նուեցան Անգլիացի ծովակալին նպես յանցա-
ւորներուն զխաւորներէն 41 անձնք : որոնք
պիտի դատուին համազգային ատենէ. թէպէտ
Բ. Գրանը չըջարեղականաւ մը առ Պետութիւնս,
կը յանձնարարէ որ Գարապուրուզ զրկուին :

Անգլիոյ, Գալլիոյ և Իտալիոյ Պետութիւնք
նոր զուեղեր կը յղէին ի Կիւստէ : Թուսանտան
կառավարիչ վրջ մը տալ այս խնդրոյն՝ և թէ
հարկ է բռնական միջոցներու դիմել : Զարմանք
պատճառեց քաղաքական շրջանակաց մէջ որ
անգլիայի ծովակալը իւր պայմանաց մէջ չըրա-
թուրք պահանջորդաց Կանգիայէ հեռանալը :
էջէհմէ փաշայ զոր պէտք չէ շփոթել Թու-
նաստանի յաղթողին հետ, պահանջեց որ հա-
ւաքուած, զէնքերը տարութիւն թուրք զբահա-
ւորի մը մէջ, մինչ հակառակը պնդեց ան-
գլիացի ծովակալը : Կանգիոյ շատ մը հանգարս
տարարոյն և վաճառական մահմէտականք մի-
ջամարտին որ զոհաբաւի անգլիացի ծովակա-
լին պահանջը և քաղաքը Դեառ մը չկրէ,
և Անգլիացեաց յանձնուեցան 1600 հրազէնք
հիկտիմբեր 1898.

Սեպտեմբեր 3ի ջարդին երկրորդ օրը չորս Պե-
տութեանց ծովակալք հրատարակութեամբ մը
կը խոստանային փութով քիչ օրուան մէջ հառ-
տատուել վարչութիւն մը տալ կղզւոյն : Կղզե-
ցիք շեռ կը սպասեն :

Ի Տ Ա Լ Ի Ա

Սեպտեմբեր 3ի Թագաւորական հրովարտակ
մը կը վերցնէր պաշարման վիճակը Միլանու
և Ֆիրէնցէի զաւառներէն : Անմիջապէս Սէկոյո
լրագիրը սկսաւ հրատարակուիլ, յայտնի է
առտակապէս քննադատելով պաշարման վիճա-
կի ժամանակ եղած կարգադրութիւնքը :

Հ Ո Լ Ա Ն Տ Ա

Գուլիէլմո Գ. Օրանժի պանծալի ցեղին վեր-
ջին Թագաւորը, յետ մահուան իւր երեք որ-
դուց և Հենրիկոս եղբոր յամին 1878, երկրորդ
ամուսնութիւն մը կատարած էր 63ամեայ հա-
ռակին մէջ, ընդ իշխանուհւոյն Էմմա Վալտէ
Պրիմուսի : Տարի մը վերջը 50 Օգոստոսի 1880,
կը ծնանէր իշխանուհին Գուլիէլմինա, որ իւր
հօրը մահուան ժամանակ յամին 1890, տառ-
նամեայ էր, որով և Թագապահ անուանուած
էր իւր մայրը Թագուհին Էմմա : Այս տարուան
Օգոստոս 30ին, ըստ օրինաց, իւր աւագութեան
տարւոյն մէջ մտած ըլլալով, Թագապահ Թա-
գուհին հրովարտակով մը, որուն ներքեւ ստո-
րագրած էին բովանդակ պաշտօնեայք, ծանոյց
որ կը թողուր իւր Թագապահութեան պաշտօ-
նը, շնորհակալ էլ ըլլար բովանդակ ազգին և
օրհնութիւնք կը մաղթէր նոր Թագուհւոյն :

Գուլիէլմինա Թագուհին եւս անմիջապէս ծա-
նոյց վարչութեան զուլի անցնիլը և երդուըն-
ցաւ Սահմանադրութեան վրայ :

Բովանդակ Հելլանտ, որ մասնաւոր խանդա-
ղատանօք մը դիտած էր ի մանկութենէ նոր
Թագուհւոյն առելը, անկարգադրելի հանդէս-
ներով և ուրախութեան ցոյցերով ընդունեցաւ
նոր Թագուհւոյն զահալալութիւնը : Հայտ է
Ամոգիւրտամ չքեղ և խանդավառ ընդունելու-
թիւններ ըրին իրեն :

Պ Ա Ր Ս Կ Ա Ս Տ Ա Ն

Յորենի և հայի նուազութեան պատճառաւ,
Պարսկաստանի զանապան կողմեր մեծ խռովու-
թիւնք ծագեցան : Ի Խովրէժ ամբարը յարձկե-
ցաւ ցորենի տեարց տուններուն վրայ և կո-

զապտեց զմահան: Բանակը ղեմեց խաղաղելու զԻնուք, ամբոխը ղեմադրեց և հրացանի հաւրաւորներէ ինկան 15 հոգի:

Ռ Ո Ւ Ս Ի Ա

Կայսրն Նիկիոյ Բ, Թղթով մը առ իւր պաշտօնեայն Մուրադիէի, կը հրամայէր հրաւիրելու աշխարհի բովանդակ Պետութիւնք ընդհանուր խաղաղութեան Դաշնաժողովոյ մը համար, որով ամէն ազգք ազատին ղիեռաց և ղինուորութեան ընկնող ծանր գրուծեմէն: Կաշնաժողովը պիտի կարգադրէր պետութեանց մէջ մը և է անհամաձայնութիւն մը: Կայսրը կը յանձնէր Մուրադիէի, իւր առաջարկը ի Պետերբուրգ ամէն ազգաց դեսպանաց ձեռքով հաղորդել իւրաքանչիւր Պետութեան և առնուլ հասանութիւնը:

Այսպիսի մարդասիրական խորհուրդ մը որչափ որ արդէն շատ մը առանձնականք խորհրէր էին և նոյն իսկ ի Գալլիա և յիտալիա կաշմաւեր էին խաղաղութեան ընկերութիւնք, սակայն հզոր Պետութեան մը կայսեր բերնէն պաշտօնական քարոզելովը, ունեցաւ իւր մեծ շառաչը և զովաբանութիւնքը, թէպէտ ամէն լուրջ լրագրութիւն մեծ տարակոյտ յայտնեց զօրծաղրութեան մասին: Արդէն Պետութիւններէն ամենք զրկած են իրենց հաւանութիւնը, բայց իւրաքանչիւրը, յայտնի է, առանց հրաժարելու իւր պահանջէն և կարծեալ իրաւունքներէն:

Օգոստոս 29ին հանդիսաւոր կերպով կատարուեցաւ ի Մաքսուս Աղեքսանդր Բ մարդաւեր, ազատասէր կայսեր արձանին բարութիւն ի ներկայութեան կայսեր և կայսրուհւոյն: Արձանին վրայէն քողն ինկնալու վայրերէն, Ձաւրը ինքնին անցաւ բանակին զուլիս և հրամայեց սղջոյնը: Կայսերական ընտանիքը ամենն ալ ի ծուրն եկան և 320 բարձրեւը թնջանութի ուղիունցին զարձանը: Ապա Ձաւրը ամբողջ բանակովը անցաւ առկէսէն, մինչդեռ կը շնչին քաղաքին համարէն զանգակները, կը նուազէին ղիեռաւորական երաժշտութիւնք և ժողովուրդը եռանդաւորն « Կեցցէներ » կը գոչէր: Նոյն առաւուս վերափոխան եկեղեցւոյն մէջ զոհարանական աղօթքներ եղած էին ի ներկայութեան կայսերական ընտանեաց և պալատականաց: Այս առթիւ Նիկիոյ Բ, Ս. Անդրեասայ մեծ թաղը նստիւեց Պ. Պարեգոնէցիի, Թուսիոյ և կեղեցիական սինդոգին ընդհանուր զօրեական տարին, միաբան զեղեցիկ և պատուաբեր նա-

մակով մը, յորում կը յիշեցնէր իւր եռանդուն աշխատութիւնը Աղեքսանդր Բի, և նորա փոխաւարձ համարումը և սէրը:

Ս Պ Ա Ն Ի Ա

Մատրիտի պաշտօնական Կացեալայն կը ծառնուցանէ որ Կուբայի պատերազմին ծախքը Յունուար 1է 1898 մինչև 30 Յունիոն են 447, 369,430 ֆրանք Թղթադրամ սպանիական:

Բաղմաթիւ սպանիացի գունդեր կը հասնին ի Սանտիագոյէ, որուն փութով պարպուելուն պիտի ջանք մը չեն ցուցներ Միացեալ Նահանգք և կ'ուզեն դործը երկարեցնել մինչև Նոյեմբեր, որպէս զի առողջ եղանակի մէջ ղրկուին նոր գունդերը: Փիլիպպին կ'ըզեց մէջ անիլիանուութիւնը տիրած է: Ապստամբաց զուլիս Ազուլնալը չըլլաքերականով մը առ Պետութիւնն կը պահանջէ ճանչնալ Փիլիպպինաց Հասարակապետութիւնը: Ծովակալն Տիվուէյ կը հրամայէ Մանիլայի և սպանիացի զօրավարն Ռիոն կը յորդորէ բնակիչքը միանալու իրեն հետ:

Ի Մատրիտ Խորհրդարանք բացուեցան Սեպտեմբեր 29ին Ծերեւուաթին մէջ Մագաստա կարգաց թագաւորական հրովարտալը, որով հրաման կը տրուէր վարչութեան ներկայացնելու օրէնք մը՝ որ Բալլ տայ Սպանիոյ թագին՝ հրաժարելու իւր թագթականութեանց վրայ ունեցած իշխանութիւնէն: Թնջրեց միանգամայն որ այդ նիւթոյն վերաբերաւ վիճաբանութիւնք ղանձակ ըլլան: Եւ թէպէտ Խորհրդարանաց մեծամասնութիւնը ընդունեցաւ առաջարկը յետ բուռն բողոքներու, և սակայն գումարմանց ամէն վիճաբանութիւնք անմիջապէս կը հրատարակուէին: Սեպտեմբեր 28 Նիստին մէջ կ'ոմեն Ալմենա ուղիոյն մը մաղթած ըլլալով Կուբայէ գրածը « մարտիոյ » ղինուորաց բայց « ոչ զօրավարաց », երկրորդ օրը զօրավարն Վլէյէր բողոքեց այս խտրութեան դէմ և հաւորադմուկ ըմ ծագեցաւ: Կ'ոմեն Ալմենան վեր եկաւ պոչեց. « Այո՛, ոչլամբ զպաշտուտ մաղթեցի հայրենեաց համար մարտիրոսներու, այսինքն ղինուորաց, որովհետեւ արժանաւորք են, բայց ոչ զօրավարաց. որոնք չգիտցան առաջնորդի անոնց ի պատերազմի և ոչ ցուցընել թէ ինչպէս պատուով ինկնալու է պատերազմի շաշտին վրայ »: Եւ երբ զօրավարն Պրիմօ Ռիվերա բողոքեց այս խտրութեան դէմ, կ'ոմեն Ալմենան շարունակեց զառնալով ղէպ ի զօրավարը որ « Ձեմ վախեր ոչ կանչէրնեղ, ոչ ուսանողներէք և ոչ նշաններէք, զօրն պէտք էր

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

ՃԱՆՏՔ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԱԶԳԻՐ

փրցնել զօրավարներէն ոմանց կուրծքերէն։ Պէտք էր զօրավարաց ոմանց գօտիները խել իրենցմէ և վզերնուն սեղմել ։ Աւելցուց ապա որ Սանտահայի անձնատրուութիւնը միշտ ան պատիւ էր և թէ բնաւ ըսածներէն խօսք մը ետ առնելիք չուներ։ Անկարագրելի շփոթութիւն մը ծագեցաւ և զօրավարն Պրիմօ տէ Ռիվէրա դռնց առ կոմսն Ալմէնաս որ Ահարկ չէ զօրավարները խեղդել իրենց գօտիներով, մեր գօտիներով է որ գոցելու է անոնց բերանը որոնք կը նախատեն զօրավարս ։ Ապա պահանջեց որ տայ այդ զօրավարաց անուանքը և այն ատեն Ալմէնաս իբր գլխաւոր յանցաւորք անուանեց զՐիւանկո, Պրիմօ տէ Ռիվէրա վէշլէր և Ձերվէրա ։

Այսօրինակ աղմուկներ և վեճաբանութիւնք եղան նաև Խոստարանին մէջ, մանաւանդ զոսկակ նիստերու համար։ Վիտաբանութեանց ժամանակ կանխապէս երեսփոխանը, երբեմն պաշտօնեայի ելևմտիկ, նշանաւոր և երկար ճառախօսութիւն մը ըրաւ մեծապէս քննադատելով ըզ-Սաղաստա որ « աւելի իւր փառաբերութեան ծառայած էր քան հայրենեաց » ։ պախարակեց պատերազմի պաշտօնեային, ընդդէմ խօսեցաւ ծովային զօրութեան պաշտօնեային, զոր միայն պատասխանատու համարեցաւ Ձերվէրայի պարտութեան ։ Յետինս շատ դժուարութիւններ յայտնած էր երբ զրկուեցաւ ի կուրս և խընդած էր վարչութեան ղեկավարութիւնը. որուն պատասխան արուածք էր « Թէ այսպիսի դժուար ժամանակ ի՞նչ ծրագիր կը փնտռէր » ։ Եւ երբ վերջը Ձերվէրա խորհուրդ և աւելի պաշար և մթերք միշտ կը խնդրէր, ծովային զօրութեան պաշտօնեային պատասխան տուած էր « Որ Առտուած օգնէ զեզ » ։ Կանելայառ զոչեց որ բովանդակ պատասխանատուութիւնը վարչութեան վրայ էր ։ Ծովակալներէն շատերը բողոքովին հակառակ կարծիք ունէին պատերազմի ծրագրին ։ « Եւ եթէ վարչութեան, կամ մանաւանդ ծովային պաշտօնէին անհրդուութիւնը չլլայար, նաւատորմիչը պատերազմէն շատ առաջ կը գտնուէր ի Հալանս » ։

Եւ սակայն ծերակոյսը Սեպտեմբեր 11ին և Խոստարանը 13ին ընդունեցաւ վարչութեան առաջարկքը ։ Հարկը այդ կը ստիպէր ։

Մ — Ն .

Անգամ մը հարցուցին գերմանացի գիտնականին մը, որ Հիմնովին ուսումնասիրեր էր ազգաց սովորութիւնները՝ թէ ի՞նչ կ'ընեն արդեօք այսպիսի ազգեր՝ երբ տեսնեն որ ճանճ մը ինկեր է իրենց գարեջրոյ զաւաթին մէջ ։ Անաշառ գիտնականն հետեւեալը կը պատասխանէ .

Սպանիացիին գիրը կը վճարէ և դուրս կ'ելլէ . զաղդիացիին, նախ մատրով ճանճը կը հանէ, և զայն կը ճզմէ, ապա լի բարկութեամբ կը նախատէ պանդոկապետը և ծառաները. անգղիացիին գարեջրոյ գետին կը թափէ, ապա կը պատուիրէ ոտիչ գառաք մը, ու օտար նիւթոց վրայ կը սկսի խօսիլ. գերմանացիին ճանճը կը հանէ և գարեջրոյ կը խմէ. ռուսը ոչինչ բանի մը համար անհանգիստ չեն ըլլար, և ճանճը ու գարեջրոյ միանգամայն կը կլլեն. իսկ յիւսացիք երկու մատով բռնած ճանճը կը հանեն և աղէկ մը շաքարի պէս կը ծծեն, ապա կամաց կամաց գարեջրոյն ալ կը խմեն ։

Սակայն աւելի սովորական ռոճով, առանց գիտութեան կամ գիտնոց դիմելու, այս է, ըստ պատմութեան, այլ և այլ ազգաց սովորութիւնն, երբ տեսնեն որ ճանճ մը ինկեր է ապուրին մէջ ։ Անգղիացիին պնակը ապուրով հանգրծած դուրս կը նետէ. իտալացիին խոհեմ է, ապուրին մէջէն ճանճին ինկած տեղէն զգալով ապուր դուրս կը նետէ. գերմանացիին անայլայլ է, ճանճը պնակին ե. գերբը կը զնէ, և իր սկսի ապուրը ուտել, խուսաթը ճանճն ու ապուրը միասին կ'ուտէ ։

ԵՐԿԱՐԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵՋ

Ուսումնասէր մը, որուն անտարակոյս չեն պակսիր ոչ ժամանակ և ոչ համբերութիւն, արտօրեր է քննել՝ թէ եւրոպական այլ և այլ տէրութեանց մէջ մարդս որչափ կ'ապրի ։ Իրեն քննութեանց հիմն առնելով՝ 10 տարի առաջ եղած քաղաքական վիճակագրութիւնքը, հետեւեալ զարակացութիւններն ունեցեր է մեր համբերատար Թուարանը ։